

บทที่ 8

สงครามระหว่างอาหรับ-อิสราเอลครั้งที่ 4 (ค.ศ. 1973)

เค้าโครงเรื่อง

1. สถานการณ์และความตึงเครียดก่อนเกิดสงคราม
  - 1.1 อียิปต์เปลี่ยนผู้นำคนใหม่
  - 1.2 ปัญหาระหว่างอียิปต์-อิสราเอล
  - 1.3 ความตึงเครียดในอียิปต์
  - 1.4 อียิปต์กับความช่วยเหลือของรัสเซีย
  - 1.5 อิสราเอลกับจุดประสงค์ 5 ประการ
  - 1.6 ทางเลือกสำหรับอียิปต์
  - 1.7 อียิปต์กับทางเลือกอันดับ 3
  - 1.8 ท่าทีอันแข็งแรงแรงของอิสราเอล
  - 1.9 คณะมนตรีความมั่นคงกับปัญหาอาหรับ-อิสราเอล
  - 1.10 อาหรับกับความช่วยเหลือใหม่
2. อิสราเอลเปิดฉากสงคราม
  - 2.1 การต่อสู้ในเย็นวันแรก
3. การเจรจาเพื่อหาสันติภาพ
4. ชัยชนะของอิสราเอล
5. อาหรับอิหร่านประกาศใช้อาวุธน้ำมัน
6. การเจรจายุติขง
7. ผลของสงคราม

สาระสำคัญ

1. ความขัดแย้งระหว่างอียิปต์กับอิสราเอลยังคงดำเนินต่อไปซึ่งจะนำไปสู่สงครามใน ค.ศ. 1973

บทประเมินผล

1. ความขัดแย้งระหว่างอียิปต์กับอิสราเอลยังคงดำเนินต่อไปซึ่งจะนำไปสู่สงครามใน ค.ศ. 1973

2. ผู้นำโซเวียตรัสเซียและอเมริกาพยายามหาทางผ่อนคลายความตึงเครียดเพื่อไม่ให้เกิดสงครามในตะวันออกกลาง
3. สงครามเริ่มต้นขึ้นด้วยการโจมตีทางอากาศโดยกองทัพอากาศอิสราเอล
4. การประกาศใช้อาวุธน้ำมันโดยอิหร่าน

จุดประสงค์การเรียนรู้

หลังจากศึกษาจบบทที่ 8 แล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายสาเหตุของสงครามระหว่างอาหรับ-อิสราเอลครั้งที่ 4 ได้
2. อธิบายสถานการณ์และความตึงเครียดก่อนเกิดสงครามได้
3. อธิบายถึงความสามารถในการต่อสู้ของคู่สงคราม และความพยายามเจรจาเพื่อสันติภาพ ตลอดจนผลของสงคราม

1. สถานการณ์และความตึงเครียดก่อนเกิดสงคราม

1.1 อียิปต์เปลี่ยนผู้นำคนใหม่

เมื่อเหตุการณ์การปะทะกันระหว่างกองโจรปาเลสไตน์ และรัฐบาลจอร์แดน ซึ่งเรียกว่าเหตุการณ์ แบล็ก เซพเทมเบอร์ (Black September) ได้สิ้นสุดลงในวันที่ 28 กันยายน ค.ศ. 1970 เป็นเวลาเดียวกับที่ประธานาธิบดีนัสเซอร์สิ้นชีวิตที่ไคโร ทุกสายตาของประเทศอาหรับจึงไปอยู่ที่ไคโรเพื่อดูว่าผู้นำอาหรับคนใดจะเป็นผู้เดินตามนโยบายของนัสเซอร์ต่อไป

ในบรรดาผู้นำอียิปต์ทั้งหลาย บุคคลสำคัญในเวลานั้นคือ อันวาร์ ซาดัต (Anwar Sadat) ลักษณะส่วนตัวเป็นคนอ่อนหวานและไม่ทะเยอทะยานเหมือนนัสเซอร์ มีนิสัยสนุกสนาน ขี้เล่น และตลกคะนอง แต่เขาก็เป็นนักชาตินิยมเป็นผู้นำการปฏิวัติ เป็นวีรบุรุษที่มีชื่อเสียง เป็นผู้นำของการเมืองในโลกที่ 3 คนทั่วไปมักเปรียบว่า ซาดัตเป็นชาลี แชปลิน (Charlie Chaplin) ที่มาแสดงบทบาทของ เจมส์ บอนด์ (James Bond) นอกจากนั้นเขายังมีคุณสมบัติอย่างหนึ่งที่ นัสเซอร์ไม่มีนั่นคือ ชอบความประณีประนอม เมื่อซาดัตเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดี คนส่วนใหญ่ คิดว่าเขาคงทำงานอยู่ได้ไม่นาน เพราะต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ มากมาย ที่นัสเซอร์ทิ้งเอาไว้ นับตั้งแต่ความพ่ายแพ้ในสงคราม ค.ศ. 1967 ได้นำความหายนะอย่างร้ายแรงมาสู่อียิปต์ เมืองสำคัญๆ ตามแนวคลองสุเอซกลายเป็นซากปรักหักพัง สงครามได้ทำให้อียิปต์ได้รับบาดเจ็บมากกว่าศัตรู นอกจากนั้นสงครามในเยเมนก็ยุติลงด้วยความพ่ายแพ้ในนโยบายทางการเมืองของอียิปต์ ขณะเดียวกันอียิปต์ก็มีความพยายามใช้นโยบายทางการทูตเพื่อจะสร้างความสัมพันธ์กับประเทศอาหรับอื่นๆ แต่ก็ต้องล้มเหลว แม้จะไม่มี ความพยายามสร้างความสัมพันธ์กับรัฐบาลจอร์แดน ความสัมพันธ์กับองค์การกองโจรปาเลสไตน์ก็ไม่ดี เศรษฐกิจของอียิปต์ทรุดโทรมอย่างน่ากลัว ขณะที่ประชาชนอียิปต์เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ความยุ่งยากดังกล่าวมานี้ดูเหมือนว่าจะเป็นปัญหาหนักสำหรับซาดัต และมีการคาดคิดกันว่าซาดัตจะไม่สามารถแก้ปัญหาได้

อย่างไรก็ตาม การคาดคะเนดังกล่าวผิดอย่างสิ้นเชิง มีหลายคนคาดผิดในความสามารถของประธานาธิบดีอียิปต์คนใหม่ ในระยะแรกที่เข้ารับตำแหน่งซาดัตถูกห้อมล้อมด้วยคณะทำงานซึ่งสืบทอดนโยบายของนัสเซอร์ ทำให้ซาดัตต้องทำงานอย่างโดดเดี่ยว และช่วยตัวเอง อย่างไรก็ตามที่เขาถูกคาดคะเนและถูกตำหนิติเตียนได้กลายเป็นสิ่งให้กำลังใจแก่เขา เขาถูกวิพากษ์วิจารณ์ในเดือนแรกที่เข้ามาทำงาน คณะทำงานชุดเก่าพยายามเคลื่อนไหวและมีความคิดที่ไม่ดีเพื่อต่อต้านซาดัต แต่ก็ไม่มีการตอบโต้จากกองทัพ ในที่สุดซาดัตก็มีชัยชนะสามารถสั่งจับและจำคุกบุคคลที่ต่อต้านเขา ซาดัตอยู่ได้และเขาก็ได้เป็นผู้ปกครองที่แท้จริงของอียิปต์ การต่อสู้ของซาดัตทำเพื่อรักษาตำแหน่งของตนเองและเพื่อแก้ปัญหาในอียิปต์ แต่ก็มี การวิพากษ์วิจารณ์ว่าอียิปต์อยู่เบื้องหลังสงครามระหว่างอาหรับกับอิสราเอลครั้งต่อมาซึ่งจะเกิดขึ้นในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1973

1.2 ปัญหาระหว่างอียิปต์-อิสราเอล

ขณะที่เรื่องราวของความขัดแย้งระหว่างอาหรับและอิสราเอลได้รับความสนใจจากประชาชนมากที่สุด ระหว่าง ค.ศ. 1972 และ 1973 รัฐบาลอาหรับทั้งหลายก็ต้องเผชิญปัญหาในลักษณะ “หนีเสือปะจระเข้” โดยเฉพาะรัฐบาลอียิปต์พบกับปัญหาดังกล่าวมากที่สุด เหตุการณ์ดังกล่าวเช่นการที่อิสราเอลโจมตีเลบานอนในเดือนมกราคม ค.ศ. 1972 อาหรับโจมตีทีมโอลิมปิกอิสราเอลอย่างรุนแรงที่เมืองมิวนิก (Munich) ในเดือนกันยายน ค.ศ. 1972 และการที่อิสราเอลยิงเครื่องบินลึบพร้อมผู้โดยสาร 108 คน ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1973 และอิสราเอลใช้หน่วยคอมมานโดยิงเมืองเบรุตในเดือนเมษายน ค.ศ. 1973 เหตุการณ์ทั้งหลายเหล่านี้ได้ทำให้สัญญาการพักรบชั่วคราว ค.ศ. 1970 ได้รับความกระทบกระเทือนและเพิ่มความยากลำบากให้แก่รัฐบาลอาหรับทั้งหลาย

เนื่องจากความล้มเหลวของคณะกรรมการจาร์ริง (Jarring Mission) รัฐมนตรีต่างประเทศของอเมริกาจึงตั้งแผนการณ์โรเจอร์ (Rogers Plan) เพื่อให้ดำเนินงานต่อไปซึ่งมีผลเพียงในเขตหยุดยิงเท่านั้น ซึ่งชาติที่ตระหนกอย่างรวดเร็วยังเป็นสิ่งที่ดีที่สุดของทางเลือกต่าง ๆ ดังนั้นอียิปต์จึงพยายามหาทางให้ได้รับความช่วยเหลือมากขึ้นจากโซเวียตเพื่อการคงอยู่ของกำลังทหารและกองทัพที่มีค่าของอียิปต์ แต่โซเวียตก็ให้ความช่วยเหลือได้เพียงเล็กน้อยไม่ว่าจะเป็นเรื่องของสิ่งทดแทนสิ่งที่สูญเสียไปจากสงคราม วัตถุประสงค์ และการฝึกฝนก็ลดน้อยลง ขณะเดียวกันอิสราเอลก็ไม่เต็มใจที่จะทำข้อตกลงยินยอมใดๆ ขณะที่อเมริกายังแสดงท่าทีที่เยือกเย็นและเห็นห่างจากอียิปต์ แต่สนับสนุนอิสราเอลอย่างเต็มที่ ชาติที่มีความคิดกระโจนเข้ามาขึ้นโดยคิดว่า “รัฐมนตรีต่างประเทศของอเมริกา คือ โรเจอร์ส คิดว่าเราจะไม่ต่อสู้” ชาวอิสราเอลคิดว่าพวกตนจะไม่มีวันถูกทำให้ประหลาดใจ พวกตะวันตกคิดว่าเราเป็นทหารที่อ่อนแอและปราศจากความคิดที่ดี...”

1.3 ความตึงเครียดในอียิปต์

ชาวอียิปต์เริ่มคิดว่า ความเครียดจากเขตหยุดยิงอาจก่อให้เกิดกลุ่มใหม่ที่รุนแรงและโหดร้ายมากกว่าเดิม ในวันที่ 29 พฤศจิกายน ค.ศ. 1971 กองโจรกลุ่มหนึ่งซึ่งได้ปฏิบัติงานในเดือนกันยายน ได้ยิงนายกรัฐมนตรีจอร์แดนผู้มาเยือนอียิปต์ในห้องโถงของโรงแรมชั้นหนึ่งของไคโร เหตุการณ์นี้ยิ่งทำให้เกิดความตึงเครียดมีผลกระทบต่อความร่วมมือกันในหมู่รัฐบาลอาหรับเพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในขณะที่เดียวกันทั้งซีเรียและอียิปต์ต่างก็มีความสัมพันธ์ทางการทูตที่ตึงเครียดกับจอร์แดน ยิ่งกว่านั้นยังปรากฏอีกว่าการพักรบอาจถูกทำให้เป็นจริงมากขึ้น ดังจะเห็นได้ว่า ได้มีชาวอิสราเอลจำนวนมากเข้าไปตั้งหลักแหล่งในพื้นที่ที่ถูกอิสราเอลยึดครอง ไม่ว่าจะเป็นซีเรีย จอร์แดน จนวนกาซา และฉินาย นอกจากนี้ส่วนต่างๆ ที่ถูกยึดครองนี้ยังได้รับการพิจารณาอย่างเป็นทางการจากรัฐมนตรีต่างประเทศของอิสราเอลว่าจะเป็นพื้นที่ซึ่งรวมเข้า

ในอิสราเอลอย่างถาวร นับเป็นแผนการณ์ของนายพลดายัน (Dayan) ซึ่งจะค่อยๆ ผนวกพื้นที่เข้าทีละน้อยๆ

ภายในอียิปต์เอง ประชาชนมีความไม่พอใจรัฐบาลอย่างมากบุคคลเหล่านั้นไม่เห็นด้วยกับนโยบายของประธานาธิบดีนัสเซอร์ แต่ก็ถูกด้านทานอย่างมีประสิทธิภาพในระหว่างที่ นัสเซอร์ยังมีชีวิตอยู่ ดังนั้นความไม่พอใจของประชาชนเหล่านั้นจึงระเบิดออกมาต่อต้านชาติใดอย่างใดก็ตาม นัสเซอร์มีความสามารถเป็นพิเศษในความเป็นผู้นำของเขาได้สร้างความพอใจให้แก่คนหนุ่มชาวอียิปต์ที่มีความทะเยอทะยานบางคน แต่สำหรับชาติที่เขาไม่ได้รับสิ่งเหล่านั้น ยิ่งกว่านั้นเศรษฐกิจของอียิปต์ก็เสื่อมถอยลงเรื่อยๆ ค่าใช้จ่ายในการรักษาความปลอดภัยก็สูงมาก ประมาณมากกว่า 25% ของรายได้ของประเทศต้องแบ่งให้แก่กองทัพ ประชาชนหนุ่มอีกจำนวนมากที่มีการศึกษาดีซึ่งจะเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีประสิทธิภาพก็ถูกดึงออกจากเศรษฐกิจเพื่อเข้าสู่กองทัพ คลองสุเอซยังคงปิดและพื้นที่อุตสาหกรรมตามแนวคลองซึ่งครั้งหนึ่งเคยร่ำรวยก็กลายเป็นดินแดนที่ไม่มีผู้คนอาศัยอยู่ แหล่งน้ำมันที่สำคัญของอียิปต์ก็ตกอยู่ภายใต้การควบคุมของอิสราเอลและผลิตน้ำมันเพื่อเศรษฐกิจของอิสราเอลมิใช่เพื่ออียิปต์ นักท่องเที่ยวมีความหวาดกลัวอันตรายจากการทำรัฐประหารของทหาร อย่างไรก็ตาม ความพยายามในการทำรัฐประหารก็เกิดขึ้นแล้วถึง 2 ครั้ง ในตอนต้นปี ค.ศ. 1973 การวิพากษ์วิจารณ์ในหมู่คนหนุ่มหัวรุนแรงก็เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ แม้แต่ในหมู่ผู้ที่รู้คำตอบก็ยังอดสงสัยไม่ได้ว่าทำไมทั้งๆ ที่อียิปต์มีกองทัพใหญ่โตมีอาวุธพร้อมแต่เหตุใดรัฐบาลจึงยินยอมให้มีการยึดพื้นที่ 26,000 ตารางไมล์ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวก็อยู่ห่างจากเมืองหลวงเพียงไม่ถึง 100 ไมล์

1.4 อียิปต์กับความช่วยเหลือของรัสเซีย

ในสถานการณ์ดังกล่าวนี้ อียิปต์เรียกร้องความเมตตาจากชาวต่างชาติ อียิปต์ต้องขึ้นอยู่กับประเทศอาหรับที่ผลิตน้ำมันและที่สำคัญกว่าก็คือโซเวียต รัสเซีย อียิปต์ได้รับเครื่องมืออาวุธพร้อมจากรัสเซีย ความปลอดภัยของอียิปต์ขึ้นอยู่กับรัสเซีย จะเห็นได้ว่าทหารชาวรัสเซียเกือบ 15,000 คน อาศัยอยู่ในอียิปต์เพื่อคอยให้คำแนะนำกองทัพอียิปต์ รวมทั้งการป้องกันทางอากาศด้วย

ในขณะที่ชาวรัสเซียมีความปรารถนาอย่างเห็นได้ชัดในการใช้ประโยชน์ของคนที่ได้อยู่ในอียิปต์เพื่อที่จะทำให้ตนมีอิทธิพลต่อโลกเอเชีย-แอฟริกา แต่อย่างไรก็ตามชาวรัสเซียก็มีได้ทำเช่นนั้นทั้งนี้เพราะจะก่อให้เกิดความตึงเครียดอย่างมากกับอเมริกา ซึ่งต่างฝ่ายกำลังพยายามหาทางผ่อนคลายความตึงเครียดอยู่หรืออาจทำให้เกิดอันตรายโดยที่ชาวอียิปต์อาจต้องเสี่ยงต่อการทำสงครามซึ่งชาวรัสเซียอาจต้องเกี่ยวข้องด้วย ดังนั้นเมื่อประธานาธิบดีชาติเดินทางไปเยือนมอสโกในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1972 เพื่อขออาวุธใหม่ๆ จากรัสเซีย เขาจึงได้รับการปฏิเสธการเดินทางไปมอสโกครั้งที่ 2 ของชาติ ในเดือนเมษายนก็ได้รับการปฏิเสธที่จะได้อาวุธใหม่ๆ

อีกเช่นกัน แม้ว่าครั้งนี้รัสเซียจะให้การต้อนรับดีกว่าครั้งแรกก็ตาม ต่อมาในเดือนกรกฎาคม ซาดัทได้ส่งนายกรัฐมนตรี ดร.อาซีซ ซิดกิ (Dr. Aziz Sidgi) เดินทางไปมอสโกอีกครั้งหนึ่ง ด้วยจุดประสงค์เดิม แต่ก็ล้มเหลวอีกเช่นกัน ภายหลังจากการกลับมาของนายกรัฐมนตรีเพียง 2 วัน ประธานาธิบดีซาดัท ซึ่งทั้งโกรธและผิดหวังจึงสั่งให้ดอนทหารชาวรัสเซียจำนวน 40,000 คน ออกไปจากประเทศทันที และได้ส่งกองทัพอียิปต์ไปควบคุมฐานต่างๆ ของไซเวียดที่เคยอยู่ในอียิปต์ ซาดัทได้กล่าวทางวิทยุกระจายเสียงว่าเขาเคยมีความหวังว่าความสัมพันธ์อันใหม่ระหว่างไซเวียดและอียิปต์จะกระชับแน่นขึ้น แต่อียิปต์ต้องผิดหวังและต้องมีความรับผิดชอบในโชคชะตาของตนเอง เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้โลกตื่นเต้นและอเมริกาก็มีความกระตือรือร้นซึ่งสามารถทดสอบปฏิกิริยาของอเมริกาได้ดังจะเห็นได้จากข้อความในหนังสือพิมพ์วอชิงตันโพสต์ ที่ว่า “ซาดัท” ได้ปฏิญาณต่อโรเจอร์สใน ค.ศ. 1971 ว่า ภายในเวลา 3 เดือน หลังจากที่ยิสราเอลเริ่มถอนออกจากแหลมซีนาย ซาดัทก็จะเชิญให้ที่ปรึกษาไซเวียดออกจากอียิปต์...ซาดัทได้แสดงว่าเขาสามารถส่ง...ซึ่งความจริงส่งไปแล้ว เวลานี้ก็ถึงเวลาแล้วที่จะมองดูว่าอเมริกาสามารถทำอะไร”¹

1.5 อิสราเอลกับจุดประสงค์ 5 ประการ

ความจริงอเมริกาคงเลือกที่จะไม่ทำอะไรเลย ดังนั้นผู้นำอิสราเอลจึงคิดว่าพวกเขาได้เห็นชัยชนะของนโยบายอันแข็งแกร่งของตนแล้ว และด้วยความรู้สึกดังกล่าวอิสราเอลจึงพร้อมที่จะดำเนินนโยบายแข็งกร้าวต่อไป จะเห็นได้ว่านางโกลเดอร์ แมร์ นายกรัฐมนตรีอิสราเอลได้ตั้งจุดประสงค์ไว้ 5 ประการ ซึ่งจะใช้เป็นพื้นฐานของอิสราเอล สำหรับการดำเนินนโยบายจุดประสงค์ทั้ง 5 ประการคือ

1. การรักษาพื้นที่ทั้งหมดของที่ราบสูงโกลันในซีเรีย
2. การมีสิทธิในการปกครองเหนือพื้นที่ฝั่งตะวันตก (West Bank areas) และมีอำนาจเหนือประชาชนอาหรับที่อาศัยอยู่ที่นั่น
3. การมีอิทธิพลเหนือพื้นที่น่านน้ำเมดิเตอร์เรเนียน
4. การรักษาฉนวนกาซา
5. การรักษา ชาม เอล ชีค (Sharm El Sheikh) และเส้นทางภายนอกที่เชื่อมกับอิสราเอล

การวางจุดประสงค์ดังกล่าวของอิสราเอลชี้ให้เห็นว่าอิสราเอลไม่สนใจต่อการเจรจาที่จะยุติปัญหาใด ๆ ทั้งสิ้น และไม่มียะไรปรากฏออกมาจากฝ่ายอิสราเอลที่จะเป็นการยอมรับข้อเสนอของอียิปต์

¹William R. Polk, *The Arab World*. (London : Harvard University Press, 1980), p.253.

1.6 ทางเลือกสำหรับอียิปต์

ไม่ว่าจะด้วยวัตถุประสงค์อะไร การถอนทัพของโซเวียตออกจากอียิปต์และการที่อิสราเอลมีวิถีทางที่แข็งแกร่งกว่าเดิม ได้เผชิญหน้ารัฐบาลอียิปต์ซึ่งอาจมีทางเลือก 3 ทางที่เป็นไปได้

ทางเลือกอันแรกสำหรับอียิปต์ก็คือนิ่งเฉยๆ โดยใช้นโยบายของการประชุมสุดยอดอาหรับ (Arab Summit Conference) ซึ่งได้ประชุมกันไปที่เมืองการ์ทุมในเอธิโอเปียเมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1967 ผลของการประชุมดังกล่าวจะไม่มีทั้งสงครามหรือสันติภาพ แต่ในทางปฏิบัติผลจากการประชุมดังกล่าวก็มีนโยบายที่อยู่นิ่งเฉย ทั้งนี้เพราะอียิปต์จะต้องเสียค่าใช้จ่ายประมาณ 25-30% ของรายได้ทั้งหมดของประเทศ ถ้ามองในด้านสถิติ ผู้สังเกตการณ์สามารถมองเห็นว่าอียิปต์กำลังขาดแคลนอย่างมาก ขณะที่ชาวอียิปต์อยู่เฉยๆ ไม่ต่อสู้ดิ้นรนแต่อดทนต่อไป จึงไม่น่าเป็นไปได้ที่ชาวอียิปต์จะเป็นสาเหตุทำให้เกิดความไม่สงบซึ่งจะมีผลต่อความยุ่งยากในด้านการปกครอง แต่ผู้นำอียิปต์หลายคนกลัวว่าประชาชนจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในขณะที่เศรษฐกิจกำลังเสื่อมโทรม และอียิปต์เองก็ไม่มีพลังในการพัฒนาประเทศในขนาดกว้าง ดังนั้นนโยบายที่ดีที่สุดก็คือการวางตัวนิ่งเฉย

ทางเลือกอันดับ 2 สำหรับอียิปต์ก็คือการยอมแพ้ มิฉะนั้นอาจทำให้เกิดการรัฐประหาร ทั้งนี้เพราะกองทัพจำนวนมากยังคงอ่อนแอเนื่องจากสงครามเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1967 และยังมี การต่อสู้อีกในเยเมน ทหารในกองทัพส่วนใหญ่เป็นทหารเกณฑ์และทำงานในระยะสั้นไม่มีความสามารถในการรบ ยิ่งกว่านั้นในระหว่างเวลา 6 ปี ตั้งแต่ ค.ศ. 1967 มี ความพยายามที่จะล้มรัฐบาลหลายครั้ง กองทัพของปี ค.ศ. 1973 จึงอ่อนแอ ดังนั้นทางที่ดีที่สุดคือ การยอมแพ้ ยิ่งกว่านั้นคำว่าสันติภาพสำหรับอิสราเอลอาจจะเปิดทางให้อียิปต์มีเศรษฐกิจที่ดีกว่าเดิม

ทางเลือกอันดับที่ 3 คือ “forward policy” เป็นนโยบายของการก้าวไปข้างหน้าโดยมีรูปแบบอันหนึ่งของนโยบายนี้คือวิธีการทูต ในเดือนกันยายน ค.ศ. 1972 อียิปต์ใช้นโยบายการทูตอย่างก้าวร้าว โดยการนำกรณีของตุนซิสมาตองค์การสหประชาชาติ ซึ่งลักษณะเช่นนี้อียิปต์จะต้องกระทำต่อไปในภายภาคหน้าอย่างไม่หยุดยั้งซึ่งเป็นอีกวิธีหนึ่ง

ในวันที่ 8 ธันวาคม ค.ศ. 1972 สมัชชาใหญ่ออกเสียง 86 ต่อ 7 โดยกระตุ้นประเทศสมาชิกไม่ให้จัดหาเงินช่วยเหลืออิสราเอล เพราะด้วยเงินดังกล่าวจะช่วยให้อิสราเอลสามารถรักษาดินแดนที่ยึดครองไว้ได้นาน แต่สมัชชาใหญ่ไม่ต้องการเช่นนั้น อย่างไรก็ตาม สหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นแหล่งที่มาของเงินทุนได้ออกเสียงต่อต้านมาตรการของสมัชชาใหญ่และไม่พิจารณาในทางปฏิบัติ

1.7 อียิปต์กับทางเลือกอันดับ 3

อย่างไรก็ตาม อียิปต์มีความจำเป็นที่จะเลือกทางเลือกอันดับ 3 ซึ่งเป็นกิจกรรมทางการทูต และจะต้องเปิดทางไปสู่สงครามอย่างแน่นอน วิธีการนี้เป็นรูปแบบหนึ่งของนโยบาย “forward policy” มีเหตุการณ์หลายอย่างที่ทำให้เห็นว่าอียิปต์เตรียมพร้อมสำหรับสงคราม ใน ค.ศ. 1972 ประธานาธิบดี ซาดัท ประกาศว่าปีนี้เป็นปีแห่งการตัดสินใจ ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1972 นายพล อาห์เมด อิสเมล (Ahmed Ismail) ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีสงคราม และผู้บังคับบัญชาการกองทัพ แผนการณ์ฝึกอย่างเร่งรัดก็เริ่มขึ้นภายใต้หัวหน้าหน่วยที่ชื่อนายพล ซาดัท ซาซลี (Saad Shazli) บุคคลผู้นี้ถูกมองว่าเป็นผู้นำการรบของอียิปต์ที่มีความสามารถและก้าวร้าวที่สุด ต่อมาได้มีการเจรจาร่วมกันระหว่างอียิปต์ ซีเรีย และลิเบีย เพื่อพิจารณาการก่อตั้งโครงสร้างการบังคับบัญชาที่รวมกันภายใต้อิสเมล แต่กิจกรรมต่างๆ ที่กระทำร่วมกันแผ่ขยายเกินไป หารุหราบเกินไป และได้รับการประกาศบ่อยครั้งเกินไปว่าน่าเชื่อถือได้ จนกระทั่งประเทศอาหรับอื่นๆ ไม่พอใจ

ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1973 คณะทูตพิเศษของอียิปต์เดินทางไปยังเมืองหลวงของประเทศสำคัญๆ ในยุโรป แอฟริกา เอเชีย และอเมริกาเหนือ ที่องค์การสหประชาชาติ นาย โมฮัมเมด เซยท (Mohammed Zayet) รัฐมนตรีต่างประเทศอียิปต์ พยายามชี้ให้เห็นถึงฐานะของอียิปต์ใน ค.ศ. 1973 และฐานะของเอริโอเปียใน ค.ศ. 1930 กล่าวคือ เอริโอเปียแม้จะถูกข่มขู่จากภายนอกเพียงใดแต่รัฐบาลก็ยังคงอยู่ อียิปต์ก็น่าจะมีลักษณะเดียวกัน เขายังกล่าวอีกว่าการที่อิสราเอลยึดครองดินแดนบางส่วนของอียิปต์นั้นเป็นการทำทลายความรู้สึกของประเทศต่างๆ และมติขององค์การสหประชาชาติ คณะทูตพิเศษของอียิปต์ที่เดินทางไปตามเมืองหลวงของประเทศต่างๆ ล้วนได้รับการต้อนรับด้วยคำพูดที่แสดงความสงสารและเห็นอกเห็นใจ ดังที่นายโรเบิร์ต สตีเฟนส์ (Robert Stephens) นักหนังสือพิมพ์ผู้หนึ่งได้รายงานในวันที่ 8 เมษายน 1973 ว่า

“อียิปต์กำลังอยู่ในอารมณ์ของความสิ้นหวัง ภายหลังจาก 5 ปีของการไม่มีสันติภาพ ไม่มีสงครามในตะวันออกกลางและภายหลังจากความไม่สนใจใยดีในกิจกรรมระหว่างชาติ ท้ายสุดรัฐบาลพยายามที่จะทำลายต้นตอโดยวิธีทางการทูต ด้วยเหตุนี้เองประธานาธิบดีซาดัท จึงก้าวเข้าสู่การปฏิบัติทางการเมืองที่เสี่ยงอันตรายและด้วยความยากลำบาก เขาพยายามทำให้ประชาชนอียิปต์และโลกภายนอกมองเห็นว่าเขากำลังสิ้นหวังอย่างมีเหตุผลและมีความเครียดในขณะที่เขาพูดถึงสงครามเท่าๆ กับพูดถึงสันติภาพ...แน่นอน ซาดัทไม่ต้องการเป็นผู้เริ่มสงครามและเขาเตือนว่าการข่มขู่เพียงเล็กน้อยเท่านั้นก็อาจจะเป็นสาเหตุเพียงพอที่จะทำให้เกิดการกระทำอะไรบางอย่างระหว่างชาติ แต่ถ้าการข่มขู่ที่นั้นเครียดมากพอที่จะทำให้เกิดผล ก็อาจจะทำให้เกิดเหตุการณ์ดังเช่นใน ค.ศ. 1967 ซึ่งที่ปรึกษาของซาดัทกลัวอันตรายจากประเด็น

หลังนี้มาก แต่พวกเขาบอกว่าขณะนี้อียิปต์กำลังถูกผลักดันให้เข้าใกล้ประชิดกำแพงมากเกินไป และในไม่ช้าชาวอียิปต์ก็ไม่มีทางเลือกนอกจากชนกำแพงไม่ว่าจะเป็นการเสี่ยงหรืออะไรก็ตาม”²

1.8 ท่าที่อันแข็งแกร่งของอิสราเอล

ส่วนอิสราเอลได้พิจารณาเห็นนโยบายอันก้าวร้าวทางการทูตของอียิปต์ จึงมีปฏิกิริยาโต้ตอบโดยย้ำเน้นถึงวิถีทางที่แข็งแกร่งต่อไป ดังที่หนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งของอิสราเอลฉบับวันที่ 29 มิถุนายน รายงานว่า “ถ้าพวกอาหรับต้องการจะคอยให้นานอีกสักนิดเพื่อจะทำสันติภาพกับเรา พวกเขาก็จะสูญเสียมากยิ่งขึ้นไปกว่าเดิมอีกหลายเท่า นายยิกัล อัลลอน (Yigal Allon) ซึ่งเป็นผู้แทนนายกรัฐมนตรีอิสราเอลได้บอกแก่นักข่าวอเมริกันเมื่อไม่นานมานี้ว่า...” จึงเก็บดินแดนเอาไว้แต่ไม่ใช่เก็บรักษาชาวอาหรับ “...พื้นที่มากกว่า 1/4 ล้านเอเคอร์ตรงฝั่งตะวันตก (West Bank) คาดว่าอิสราเอลเป็นผู้ครอบครอง”

รัฐบาลอิสราเอลแน่ใจว่าตนกำลังผลักดันอียิปต์ไปสู่มุมอับและรัฐบาลอียิปต์ก็รับรู้อย่างชัดเจน ชาดท์ได้ให้สัมภาษณ์แก่หนังสือพิมพ์นิวส์วีค และได้กล่าวอย่างเสียใจว่า “ทุกๆ ประตู่ที่ข้าพเจ้าเปิดออกได้ปิดบังต่อหน้าข้าพเจ้า พร้อมกับทำให้พรของอเมริกา”

ชาดท์ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “สันติภาพ” ว่ามีความหมายมากกว่าที่เคยมี โดยรวม 4 ประเด็นสำคัญคือ

1. การคืนดีกัน
2. การยืนยันในการเจรจาโดยเผชิญหน้ากัน ซึ่งได้รับการพิจารณาว่าเป็นทางเดียวที่จะพิสูจน์ให้เห็นถึงการคงอยู่ของการคืนดีกัน
3. การเปิดพรมแดน ซึ่งหมายถึงการค้าเสรี การแข่งขันด้านเศรษฐกิจและการเดินทาง
4. ความสามารถของอิสราเอลในการป้องกันตนเองเท่าที่จะเป็นไปได้และมีชีวิตอยู่ต่อไป นั่นหมายถึงการมีกำลังทหารต่อไป

อย่างไรก็ตาม ชาวอิสราเอลพิจารณาว่าด้วยจุดประสงค์ดังกล่าวอาจทำให้เกิดช่องว่างที่ไม่อาจเติมได้ด้วยสันติภาพ ด้วยเหตุนี้เองนโยบายของอิสราเอลจึงเน้นลักษณะในทางลบ นั่นคือทำให้ความหวังของกำลังอาหรับต้องพังทลายลงความหวังดังกล่าวคือความคุ้มครองของรัสเซียที่จะมีต่ออาหรับและความสามารถขององค์การสหประชาชาติที่จะเข้ามาแทรกแซงอย่างมีประสิทธิภาพ รัฐบาลอิสราเอลคิดว่า ถ้าอาหรับเพียงแต่ถูกกันขวางอย่างเด็ดขาดและถูกบังคับให้จมนม พวกอาหรับก็คงจะตระหนักดีว่าการเข้าไปเกี่ยวข้องกับอิสราเอลเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

² Ibid., p.255.

ชาติท์ กล่าวว่า เขารู้สึกว่าสงครามจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ภายในเวลา 2-3 เดือนนี้ แม้แต่ผู้สังเกตการณ์ที่มีความคุ้นเคยกับตะวันออกกลางและรัสเซียก็มีความคิดเห็นเช่นเดียวกันกับชาติท์ ความจริงแล้วขณะที่ความตึงเครียดกำลังเพิ่มมากขึ้น ข้าราชการชาวรัสเซียได้เตือนผู้มีส่วนร่วมชาวอเมริกันโดยเน้นถึงคำถามประเด็นหนึ่งว่า “สงครามจะเกิดขึ้นเมื่อไรและจะต่อสู้กันเพื่อคุณค่าอะไร”

1.9 คณะมนตรีความมั่นคงกับปัญหาอาหรับ-อิสราเอล

สุดยอดของความก้าวร้าวทางการทูตมาถึงในเดือนกรกฎาคม เมื่อสมาชิกคณะมนตรีความมั่นคงจำนวน 13 คน จาก 15 คน ได้ออกเสียงแสดงความเสียใจที่อิสราเอลยังคงยึดครองดินแดนของอาหรับต่อไป จีนไม่ออกเสียงขณะที่อเมริกาออกเสียงคัดค้านผลสรุปสำหรับอาหรับดูเหมือนว่าการใช้ทางเลือกโดยวิธีการทางการทูตถูกปิดกั้นลง และความสามารถของพวกเขาในการ บังคับให้ไซมติ 242 จะต้องถูกตัดเพราะการคัดค้านของอเมริกา

ดังนั้นนายเดวิด โฮลเดน (David Holden) รายงานใน ลอนดอน ออฟเซิร์ฟเวอร์ (London Observer) ฉบับวันที่ 29 กรกฎาคม 1973 ว่า “ชาวอิสราเอลได้เถียง...และชาวอเมริกันสนับสนุนพวกเขา...ถ้าพวกเขาถูกตัดสิทธิทางเลือกทั้งหมด...พวกเขาก็จะเก็บความภาคภูมิใจเอาไว้ในใจและยอมรับความจริงว่าอิสราเอลมีอำนาจสูงสุด”

1.10 อาหรับกับความช่วยเหลือใหม่

ขณะเดียวกัน การจัดหาอาวุธจากสหภาพโซเวียตได้เริ่มมาถึง ซีเรียได้รับคำสั่งสัญญาในเดือนพฤษภาคมว่าจะได้รับเครื่องบินต่อสู้อากาศยาน MIG-21 จำนวนมากและรวมทั้งจรวดต่อสู้อากาศยานด้วย ใน ค.ศ. 1973 ซีเรียได้รับความช่วยเหลือประมาณ 200 ล้านดอลลาร์ ขณะเดียวกันยูโกสลาเวียก็ได้เริ่มให้เครื่องบินต่อสู้อากาศยานใหม่แก่อียิปต์อย่างเงียบ ๆ

ในปลายเดือนมิถุนายน ประธานาธิบดีชาติท์และประธานาธิบดีอัสซัด (Assad) แห่งซีเรียได้ร่วมกันจัดตั้งแผนการรบชื่อ โอเปอเรชั่น บาดร์ (Operation Badr) อียิปต์ต้องเป็นผู้มีส่วนร่วมที่อาวุโสที่สุดและซีเรียต้องจำกัดจุดประสงค์ของตนเพื่อที่จะกระทำให้สอดคล้องกัน ในที่สุดอียิปต์ก็กำหนดให้เอาวันที่ 6 ตุลาคม เป็นวาระสุดท้ายของพวกเขา วันดังกล่าวไม่เพียงแต่เป็นวันที่อากาศดี พระจันทร์เต็มดวงเท่านั้นแต่ยังเป็นวันที่มีความสำคัญทางศาสนาอีกด้วย เป็นวันที่พระมหะหมัดเริ่มเตรียมแผนการสำหรับการรบครั้งแรกที่สำคัญที่สุดของอิสลาม นั่นคือการสงครามแห่งบาดร์ (The battle of Badr) ซึ่งได้ชัยชนะเหนือเมกกะ

ต่อมาในวันที่ 10 กันยายน พระเจ้าฮุสเซนแห่งจอร์แดนประธานาธิบดีอัสซัด แห่งซีเรียได้มาพบปะกับประธานาธิบดีชาติท์ที่ไคโร และตกลงกันอย่างเปิดเผยถึงแนวทางการรบของอาหรับ ประเด็นสำคัญในการตกลงของพวกเขาก็คือความพยายามเรียกร้องและอ้อนวอนให้มหาอำนาจทั้งหลายบังคับให้อิสราเอลถอนตนออกจากดินแดนที่ยึดครอง แต่ดูเหมือนว่าอาหรับจะ

ล้มเหลว พระเจ้าซุสเซนถูกเก็บอยู่ในความมืดเกี่ยวกับขอบเขตและระยะเวลาของสงครามเดือน ตุลาคม

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1

การที่อียิปต์ภายใต้การนำของซาดัท ต้องเผชิญกับท่าทีอันแข็งแรงแรงของอิสราเอล และการที่รัสเซียถอนทัพออกจากอียิปต์ ทำให้ซาดัทต้องเผชิญกับทางเลือก 3 ทาง จงกล่าวถึงทางเลือกดังกล่าว และซาดัทเลือกเดินทางไหน เพราะเหตุใด

2. อิสราเอลเปิดฉากสงคราม

ในวันที่ 13 กันยายน กำลังกองทัพอากาศของอิสราเอลได้ปฏิบัติการปลุกระดมการรบทางอากาศนอกฝั่งซีเรียและในที่สุดก็ยิงเครื่องบินซีเรีย 8 ลำ ประธานาธิบดีซีเรียกล่าวว่าการกระทำของอิสราเอลเป็นการทำทายเป็นกั้วร้าวและกล่าวว่าสงครามได้เริ่มต้นขึ้นแล้วโดยการบุกรุกของอิสราเอล

ประมาณวันที่ 25 กันยายน นักวิชาการชาวอเมริกันได้ยืนยันว่าอียิปต์ซ้อมรบอย่างเต็มที่ มีวัตถุประสงค์ที่สะสมไว้มากมาย รัฐบาลอเมริกาได้เตือนอิสราเอลว่าอันตรายสำหรับอิสราเอลใกล้เข้ามาถึงแล้ว เหตุการณ์ในครั้งนี้มีอะไรหลายอย่างที่คล้ายกับสงครามเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1967 ในวันที่ 28 กันยายน ประธานาธิบดี ซาดัท ได้กล่าวในที่สาธารณะว่าสงครามใกล้จะเกิดขึ้นแล้ว “ข้าพเจ้าพูดได้แต่เพียงว่าอิสราเอลของแผ่นดิน ดังที่ข้าพเจ้าได้พูดบ่อยๆ เป็นงานสำคัญอันดับแรกที่เผชิญหน้าเรา พระเจ้าช่วย เราจะทำงานชิ้นนี้ให้สำเร็จ”

ในเวลาเพียง 48 ชั่วโมงก่อนการต่อสู้จะเริ่มต้น รัสเซียได้เรียกที่ปรึกษาของตนออกจากทั้งดามัสกัสและไคโร สำหรับอิสราเอลถูกมองว่ามีกองทัพที่เตรียมพร้อมที่สุดทั้งกองทัพบกและกองทัพอากาศ ข้าราชการทหารถูกเรียกประจำที่พร้อมจะต่อสู้

สงครามระเบิดขึ้นตรงแนวหน้าของอียิปต์และซีเรีย ประมาณบ่าย 2 โมงเวลาท้องถิ่น ในวันเสาร์ที่ 6 ตุลาคม 1973 สงครามในซีเรียเริ่มด้วยการโจมตีโดยรถถังและการโจมตีทางอากาศบนเส้นทางแนวหน้าของอิสราเอลและบริเวณแนวคลองสุเอซโดยมีหน่วยคอมมานโดซึ่งปฏิบัติงานทั้งในน้ำและบนบกตั้งอยู่ขวางคลอง

2.1 การต่อสู้ในเย็นวันแรก

อียิปต์เตรียมพร้อมที่จะตรงเข้าสู่เขตป้องกันของอิสราเอล 3 จุด และเตรียมหนทางสำหรับหน่วยงาน 5 หน่วยของอียิปต์เพื่อข้ามคลองโดยใช้สะพานที่ได้สร้างขึ้นอย่างรีบด่วน ฝ่ายอิสราเอลมีอาวุธที่สำคัญคือ ท่อพร้อมแผ่นน้ำมันซึ่งออกแบบให้ครอบคลุมบริเวณคลอง มีประสิทธิภาพในการตีไฟและจะสามารถเผากองทัพอียิปต์ให้เป็นเตาถ่านได้ แต่น่าเสียดายที่ท่อ

ดังกล่าวของอิสราเอลถูกทำลายโดยหน่วยคอมมานโดของอียิปต์เพียง 1 คืบ ก่อนจะมีการต่อสู้ครั้งสำคัญ อียิปต์สามารถใช้ท่อน้ำที่ทำด้วยผ้าใบที่มีแรงดันสูง สกัดคันรถถังของอิสราเอลบนฝั่งตะวันออกได้ ทุกๆ ก้าวของเส้นทางบุกรุกได้รับการวางแผนอย่างดีสำหรับฝ่ายอียิปต์ กองทัพลีแวนท์ได้รับคำสั่งอย่างดีจากผู้บังคับบัญชา การฝึกฝนก็ดีสามารถทำลายแนวหน้าของอิสราเอลได้ โดยเฉพาะอาวุธใหม่คือ “ซัคเกอร์” (Sagger) ซึ่งได้จากไซเวียร์สเซีย ได้โจมตีกองทัพอิสราเอลอย่างหนัก ขณะที่เครื่องบิน SAM-6 และปืนต่อสู้อากาศยาน VSU-23 ของอียิปต์ได้กันไม่ให้อิสราเอลสามารถใช้กลยุทธ์ทางอากาศได้สำเร็จ อาวุธต่างๆ ของอียิปต์รวมทั้งเครื่องบิน SAM-7S มีค่ามากกว่าเครื่องบินของอิสราเอลรวมกัน 100 ลำ

ขณะเดียวกัน บริเวณแนวด้านซีเรีย รถถังจำนวนมากหลังไหลเข้าสู่แนวป้องกันของอิสราเอล การเผาผลาญสังหารประชาชนเกิดขึ้นอย่างน่ากลัวรถถังของซีเรียจำนวนร้อยละ 8,000 คนถูกฆ่าอย่างทารุณ การต่อสู้ของทั้งซีเรียและอิสราเอลเพิ่มกำลังมากขึ้นเรื่อยๆ ซีเรียยิงจรวด “Frog” ของอิสราเอลได้ แต่กองทัพอากาศของอิสราเอลบุกตามัมสกัดข้าราชการพลเรือน 200 กว่าคนถูกฆ่ารวมทั้งทูตต่างชาติด้วย ครั้นแล้วกองทัพอากาศของอิสราเอลก็มุ่งตรงไปสูโรงกลั่นน้ำมัน ถังน้ำมันเชื้อเพลิงและสิ่งก่อสร้างทางอุตสาหกรรมอื่นๆ ตลอดซีเรียทำเรื่อน้ำมันที่เบเนียสก็ถูกเผา และแม้ว่าเลบานอนจะยังคงเป็นกลางแต่กองทัพอากาศของอิสราเอลก็ทิ้งระเบิดสถานีเรดาร์ที่นั่นในวันที่ 9 ตุลาคม

ตลอดสงครามอียิปต์ยังคงเป็นผู้นำกองทัพ สิ่งที่อียิปต์ต้องการก็คือการทำให้สงครามมีสัดส่วนพอที่จะบังคับให้มหาอำนาจเข้าแทรกแซงและแก้ไขวิกฤตการณ์ซึ่งอาจเป็นอันตรายเกินไปสำหรับผลประโยชน์ของมหาอำนาจ อย่างไรก็ตาม การรบของอิสราเอลก็มีประสิทธิภาพและจะต้องตอบโต้ฝ่ายอาหรับ ด้วยเหตุนี้เองแผนการณ์ของอียิปต์ไม่เคยโจมตีไกลไปถึงพื้นที่ของอิสราเอลเลย แม้จะตีไกลไปจนถึงแนวหน้าของอิสราเอลแต่กองทัพอียิปต์ก็หยุดและตั้งอยู่ในฐานป้องกันตัวเอง ความจริงแล้วเกือบจะเป็นความหายนะของกองทัพอียิปต์ในเวลาที่อียิปต์สามารถเดินทัพไปข้างหน้าเพื่อสกัดกันแนวหน้าของอิสราเอล แต่กองทัพอียิปต์ก็หยุดเพียงเท่านั้นแนวหน้าของอียิปต์อยู่ห่างจากคลองสุเอซเพียง 10 ไมล์ ซึ่งน้อยเกินไปสำหรับการบุกรุกอย่างมีประสิทธิภาพหรือแม้แต่การป้องกันและสิ่งนี้เองช่วยให้กองทัพอิสราเอลมีโอกาสแบ่งเป็นกลุ่มเพื่อการโจมตีร่วมกัน ซึ่งในที่สุดก็สามารถโจมตีกองทัพที่ 3 ของอียิปต์ได้ทางภาคใต้ของคลองสุเอซ

เป็นที่น่าสังเกตว่า แผนการณ์สำหรับการปฏิบัติงานทางทหารในสงครามเดือนตุลาคมนั้นชาวอียิปต์ไม่ได้มีความคิดว่าพวกเขามีความสามารถเอาชนะอิสราเอลได้ ฝีมือที่ไม่เหมือนกันระหว่างอาหรับและอิสราเอลซึ่งเห็นมาแล้วตั้งแต่สงคราม ค.ศ. 1948 ก็ยังคงเป็นอยู่ ตลอดจนความไม่เหมือนกันขั้นพื้นฐานก็เห็นได้ชัด อิสราเอลเป็นประเทศที่ทันสมัยมีอุตสาหกรรมที่เจริญก้าวหน้า ส่วนอาหรับเป็นประเทศที่ยากจนล้าหลังและยังไม่พัฒนา

ผู้สังเกตการณ์เชื่อว่าอียิปต์ต้องการให้มหาอำนาจเข้าแทรกแซงอย่างน้อยก็ในระยะแรกๆ ของสงคราม ดังที่หนังสือพิมพ์ ซันเดย์ ไทมส์ ทีม (Sunday Times Team) ได้วิเคราะห์เหตุการณ์ดังนี้ :

“คิสซิงเจอร์ต้องการให้อิสราเอลพ่ายแพ้แต่อยู่ในขอบเขตจำกัด แต่ก็ใหญ่พอที่จะสร้างความพอใจให้แก่อาหรับ และทันสมัยพอที่จะทำให้หมดข้อสงสัยในชัยชนะของการโฆษณาชวนเชื่อสำหรับรัสเซีย สุขุมพอที่จะสามารถนำอิสราเอลมาสู่การประชุม และนำเชื่อถือได้พอที่จะหลีกเลี่ยงการพังทลายของรัฐบาลของนางแมร์”

3. การเจรจาเพื่อหาสันติภาพ

ในวันที่ 16 ตุลาคม ประธานาธิบดีชาติห์เริ่มต้นการเจรจาเพื่อสันติแต่มีเงื่อนไข โดยกล่าวเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

ประเด็นแรก : “เราได้ต่อสู้มานานและเราจะต่อสู้ต่อไปเพื่อปลดปล่อยแผ่นดินของเรา ซึ่งถูกยึดโดยอิสราเอลใน ค.ศ. 1967 และเพื่อหาวิถีทางที่จะนำไปสู่การฟื้นฟูและการรักษาลิทธิของประชาชนชาวปาเลสไตน์ ในประเด็นนี้เราขอรับการผูกพันของเราต่อการตัดสินใจขององค์การสหประชาชาติ สมาชิกในคณะมนตรีความมั่นคง”

ประเด็นที่ 2 : “เราเตรียมพร้อมที่จะยอมรับเขตหยุดยิงตามเงื่อนไขที่ว่าอิสราเอลต้องถอนกำลังออกจากดินแดนที่ยึดครองทั้งหมด

ประเด็นที่ 3 : “เราพร้อมแล้ว เมื่ออิสราเอลดำเนินการถอนกำลังออกจากพื้นที่ยึดครองทั้งหมด เราพร้อมที่จะประชุมสันติภาพระหว่างชาติที่องค์การสหประชาชาติ ข้าพเจ้าจะพยายามชักชวนเพื่อนๆ ผู้นำอาหรับผู้ซึ่งมีความรับผิดชอบโดยตรงในการนำข้อขัดแย้งมาเจรจากับศัตรูของเรา ข้าพเจ้าจะพยายามอย่างที่สุดที่จะชักชวนผู้แทนประชาชนชาวปาเลสไตน์ให้มีส่วนร่วมกับเรา และพร้อมกับชุมชนนานาชาติทั้งหมดเพื่อหาทางวางกฎเกณฑ์และมาตรการสำหรับสันติภาพในพื้นที่ซึ่งประชาชนมีสิทธิเข้าอยู่อาศัย”

ประเด็นที่ 4 : “ในชั่วโมงนี้และขณะนี้ เรากำลังเต็มใจที่จะเคลียร์พื้นที่คลองสุเอซ และเปิดคลองให้เป็นทางน้ำนานาชาติ ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างความร่ำรวยและการกินดีอยู่ดีของประชาชน ความจริงข้าพเจ้าได้มีคำสั่งไปยังผู้บังคับบัญชาบริเวณคลองสุเอซแล้วให้เริ่มงานนี้ทันทีภายหลังการปลดปล่อยพื้นที่ฝั่งตะวันออก...”

ประเด็นที่ 5 : “ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ เราจะไม่ยอมรับคำสัญญาที่เคลือบแคลงหรือการแสดงออกใดๆ ซึ่งจะเปิดโอกาสให้มีการแทรกแซงในรูปแบบต่างๆ ซึ่งจะเอาเวลาของเราไปโดยไม่จำเป็น และจะทำให้เราต้องอยู่ในที่อับจน”

4. ชัยชนะของอิสราเอล

ขณะเดียวกัน ซาดัท ไม่รู้ว่าได้มีรถถังเล็กๆ คันหนึ่งภายใต้การนำของนายพล อาริก ชารอม (Arik Sharom) ได้เริ่มโจมตีจุดอ่อนบริเวณแนวป้องกันของอียิปต์เพื่อหาทางข้ามคลอง บริเวณทิศใต้ของเมืองอิสมาเลีย (Ismailia) และเพื่อให้แนวป้องกันของอียิปต์ถูกตัดขาดจาก หน่วยกองกำลังที่ 3 ในวันที่ 17 ตุลาคม อิสราเอลเดินทัพอย่างดี และมีชัยชนะเหนือกองทัพ อียิปต์ทางภาคใต้

5. อาหารับ อิหร่านประกาศใช้อาวุธน้ำมัน

ในจุดนี้เองที่ฝ่ายอาหารับนำความก้าวร้าวครั้งที่ 2 ออกมาใช้เป็นเครื่องมือโดยประกาศ การใช้น้ำมันเป็นอาวุธ

ในวันที่ 17 ตุลาคม สมาชิกของกลุ่ม “เปอร์เซีย กัลฟ” (Persian Gulf) แห่งโอเปค (OPEC) หรือ Organization of Oil Exporting Countries ซึ่งเป็นประเทศที่ส่งออกน้ำมัน ได้มาพบกันที่คูเวตเพื่ออภิปรายถึงปฏิริยาของพวกตนต่อวิกฤตการณ์ของตะวันออกกลาง ผู้ แทนของอิหร่านซึ่งเป็นประเทศสำคัญที่จัดหาน้ำมันให้แก่อิสราเอลก็ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการ ประชุมด้วย อย่างไรก็ตาม แม้ว่าอิหร่านจะไม่ชอบการคว่ำบาตร แต่สถานการณ์ก็ทำให้น้ำมันมี ราคาสูงขึ้น และอิหร่านก็เตรียมพร้อมที่จะมีสัมพันธ์อันดีกับประเทศอาหรับเพื่อนบ้าน ไม่นัส ประธานชาวอิหร่านผู้ซึ่งได้ออกจากที่ประชุมก็ออกเสียงให้หยุดการส่งน้ำมันจนกว่ามติ 242 ข้อ ของคณะมนตรีความมั่นคงจะถูกนำมาใช้

ในระหว่าง 10 ปีมานี้ รัฐบาลอเมริกาวิตกกังวลเรื่องการส่งน้ำมันไปสู่ยุโรป ตลอด ค.ศ. 1950 และ 1960 น้ำมันมีราคาถูกซึ่งได้ช่วยทำให้ยุโรปมีความร่ำรวยขึ้น ในขณะเดียวกันก็ช่วย ส่งเสริมความมั่นคงของพันธมิตรของนาโตด้วย อย่างไรก็ตาม เมื่อถึงปลายปี 1960 ในกรุง วอชิงตันได้มีการคาดคะเนโดยทั่วไปว่าประเทศยุโรปเข้มแข็งพอที่จะเลี้ยงตัวเองได้และการที่ อเมริกาหนุนเศรษฐกิจของประเทศยุโรปก็ไม่จำเป็นอีกแล้วดังเช่นแต่ก่อน ใน ค.ศ. 1968 ความสำคัญของน้ำมันที่มีต่ออเมริกาจะลดน้อยลงไป อย่างไรก็ตาม ระหว่าง ค.ศ. 1968 และ 1973 ยุโรปและญี่ปุ่นมีความต้องการน้ำมันของตะวันออกกลางเพิ่มมากขึ้น อเมริกาใช้น้ำมัน ของตนเองมากขึ้นและการใช้ธาตุที่ได้จากน้ำมันของตนเองก็เพิ่มมากขึ้นจนกระทั่งอเมริกา ต้องการสินค้าเข้าน้ำมันมากยิ่งขึ้นไปอีกว่าในอดีตเสียอีก ด้วยเหตุนี้เอง “อาวุธน้ำมัน” จึงมีพลัง อำนาจมาก ประเทศยากจนในแอฟริกาและเอเชียต่างมองดูการเคลื่อนไหวของอิหร่านในการขึ้น ราคาน้ำมันว่าจะต้องเป็นการอวสานของความพยายามในการพัฒนาประเทศตน

อย่างไรก็ตาม ตลอดวิกฤตการณ์ รัฐบาลซาอุดีอาระเบียคัดค้านการขึ้นราคาน้ำมัน เพราะซาอุดีอาระเบียและอเมริกามีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีเพียงฮอลแลนด์และญี่ปุ่นซึ่งมีความ

สัมพันธ์ทางการค้ากับอิสราเอล และโปรตุเกสซึ่งเป็นศัตรูสำคัญของลัทธิชาตินิยมแอฟริกาที่ไม่ให้ใช้วิธีที่รุนแรง แต่จะมีประเทศใดที่จะให้ความช่วยเหลือด้านวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ แก่ประเทศอาหรับ พระเจ้าไฟซาลแห่งซีเรียส่งรัฐมนตรีต่างประเทศชื่อ นายโอมาร์ ซักกัฟ (Omar Saggaf) ไปพบประธานาธิบดีนิกสันเพื่อกระตุ้นให้อเมริกาช่วยยุติปัญหาในตะวันออกกลาง หลังจากนั้นไม่นานทำเนียบขาวได้ขอร้องสภาคองเกรสตั้งงบประมาณ 2.2 พันล้านดอลลาร์เพื่อจัดหาอุปกรณ์สำหรับกองทัพของอิสราเอล พระเจ้าไฟซาลแห่งซีเรียไม่พอใจอย่างมากจากการกระทำของอเมริกา จึงได้งดส่งน้ำมันทั้งหมดสู่อเมริกา

การเผชิญหน้าทางการทูตและทางเศรษฐกิจระหว่างอาหรับกับมหาอำนาจเป็นการบั่นทอนฐานะทางทหารของอียิปต์ และการเผชิญหน้ากันดังกล่าวก็เป็นการเชื้อเชิญให้ทั้งโซเวียตรัสเซีย และอเมริกาเข้าแทรกแซงวิกฤตการณ์ในตะวันออกกลางและนำความรุนแรงมาสู่การต่อสู้

6. การเจรจาหยุดยิง

ทั้งอเมริกาและโซเวียตรัสเซียสนับสนุนมติของคณะมนตรีความมั่นคง มาตรการที่ 336 โดยขอร้องให้ทุกฝ่ายยุติกิจกรรมทางทหารอย่างทันทีทันใดและให้เริ่มต้นใช้มติที่ 242 ของคณะมนตรีความมั่นคง นอกจากนี้คณะมนตรีความมั่นคงยังเรียกร้องให้ทุกฝ่ายเริ่มหาทางเจรจาเพื่อสร้างความยุติธรรมและสันติภาพอย่างถาวร

อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอให้หยุดยิงอันแรกไม่มีผล และในเวลาถัดจากเมื่อวันที่ 22 ตุลาคมถึงคืนวันที่ 24 ตุลาคม กองทัพอิสราเอลมีชัยชนะในการล้อมกองทัพหน่วยที่ 3 ของอียิปต์ ซึ่งอยู่ใกล้ๆ คลองสุเอซ คณะมนตรีความมั่นคงเรียกร้องให้กำหนดเขตหยุดยิงอันที่ 2 ตามมาตรา 339 ซึ่งก็มีผลบ้างไม่มากนักและสงครามบริเวณแนวอียิปต์ค่อยๆ ลดลง

อย่างไรก็ตาม การต่อสู้บริเวณแนวซีเรียยังคงดำเนินต่อไปและเพิ่มความรุนแรงมากขึ้นไม่เพียงแต่ในวันต่างๆ เท่านั้นแต่ในสัปดาห์และเดือนต่อๆ มา ก็มีการต่อสู้ การหยุดยิงจึงไม่สามารถทำให้สำเร็จได้ในบริเวณดังกล่าวจนกระทั่งวันที่ 31 พฤษภาคม 1974 จึงหยุดยิง

7. ผลของสงคราม

การประเมินสงครามครั้งนี้มีผลเสียหายมากมาย อิสราเอลสูญเสียผู้คนไปมาก แต่ก็ยังน้อยกว่าทั้งอียิปต์และซีเรีย อิสราเอลเสียรถถังไป 800 คัน เครื่องบินอีก 200 ลำ ขณะที่ฝ่ายอาหรับสูญเสียรถถังไป 2,000 คัน และเครื่องบิน 450 ลำ สงครามดำเนินไปเป็นเวลา 3 สัปดาห์ โดยเสียค่าใช้จ่ายทั้งหมดประมาณวันละ 750 ล้านดอลลาร์หรือรวมทั้งสิ้น 15 พันล้านดอลลาร์

แม้ว่าสงครามยุติลง แต่ทุกคนก็ตระหนักดีว่าสถานการณ์จะเลวลงไปอีก ถ้ามหาอำนาจทั้งหลายไม่ทำให้อิสราเอลหยุดการรบ อิสราเอลจะทำลายกองทัพอันยิ่งใหญ่ของอียิปต์ได้ ถ้าสงครามไม่ยุติเสียก่อน สหภาพโซเวียตอาจจะถูกบังคับให้เข้าแทรกแซง ถ้าสิ่งนั้นเกิดขึ้นจริง อเมริกาก็อาจจะถูกบังคับให้เข้าแทรกแซงด้วยและเมื่อถึงเวลานั้นอาวุธที่ไซท์คงจะเป็นนิวเคลียร์

สงครามทำให้เกิดความเลวร้ายของการดำรงชีวิต ทรัพย์สินและความหวังของการพัฒนาจะต้องมีอะไรบางอย่างมาทดแทน สิ่งสำคัญที่สุดก็คือสงครามทำให้เกิดรอยแผลโดยเฉพะกับฝ่ายอียิปต์ซึ่งทำให้เกิดความด่าด้อยแก่ประเทศชาติ จะเห็นได้จากบทความตอนหนึ่งในหนังสือพิมพ์ชื่อ เลอ มงด์ (Le Monde) ของฝรั่งเศสซึ่งเขียนโดยนักหนังสือพิมพ์ชื่อ อีริก รูโล (Eric Rouleau) โดยเขียนขึ้นไม่นานนักภายหลังการต่อสู้ได้ยุติลง ใจความว่า

“...ในความตั้งใจของอียิปต์ไม่มีการลั้งเลที่จะขัดขวาง...ไม่จั้นแล้วอียิปต์อาจจะสูญเสียและพ่ายแพ้ในการรบ แต่ทางใครงำลั้งกล่าวคำเชิญชวนให้ชนะการรบทางการทูต อียิปต์ได้ต่อต้านด้วยอาวุธ โดยสนับสนุนโลกอาหรับและสามารถสนับสนุนการแทรกแซงระหว่างชาติในการหาข้อยุติ ประธานาธิบดีชาติที่แห่งอียิปต์อาจชนะพนันก็ได้ การเสี่ยงภัยเข้าสู่สงครามของเขาอาจจะประสบผลมากมาย...”

สงครามครั้งนี้ทำให้ประวัติศาสตร์อาหรับเปลี่ยนไป และในที่สุดก็ปรากฏชัดว่าชาวอาหรับมีความสามารถโดยปราศจากการทำให้ด่าด้อยและความอ่อนแอในอดีตที่ผ่านมา เพื่อที่จะกลับไปแก้ปัญหาด้านสังคม เศรษฐกิจและมีความหวังในภายภาคหน้า

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2

การประกาศใช้น้ำมันเป็นอาวุธของสมาชิกกลุ่มโอเปก มีผลหรือไม่เพียงใดต่ออเมริกาและยุโรปอื่น ๆ และมีความเกี่ยวข้องหรือไม่กับผลของสงคราม

สรุปท้ายบท

แม้อียิปต์เปลี่ยนผู้นำคนใหม่จากนัสเซอร์มาเป็นซาดัต ซึ่งทั้ง 2 มีลักษณะแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด แต่ก็ไม่สามารถระงับไม่ให้เกิดสงครามระหว่างอาหรับอิสราเอลครั้งต่อไปได้ ภายในอียิปต์เองก็เกิดปัญหามากมายแม้จะได้รับความช่วยเหลือจากรัสเซียแต่ก็ไม่ได้รับผลดี อิสราเอลเองก็มีทำที่อันแข็งแรงแรงดั่งนั้นถึงแม้จะมีความพยายามจากฝ่ายต่างๆ เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดแต่ก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดสงครามได้

การประเมินผลท้ายบท

1. จงชี้ให้เห็นลักษณะที่แตกต่างกันทั้งด้านส่วนตัวและนโยบายทางการเมืองของประธานาธิบดีนixon และซาดัท แห่งอียิปต์
2. จงวิเคราะห์สาเหตุและผลของสงครามระหว่างอาหรับ-อิสราเอลครั้งที่ 4